

ЛЕБЕДЄВА Н. В.,
ад'юнкт кафедри
адміністративної діяльності
(Національна академія
внутрішніх справ)

УДК 351.74: 341.211 (477) (4)

ПРОЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ З НАСЕЛЕННЯМ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНСТИТУТУ ПАРТНЕРСТВА В ЄВРОПІ

У статті здійснено теоретичний аналіз організації та діяльності роботи поліції з населенням. Розкривається сутність проектів взаємодії поліції та населення в деяких країнах Європи.

Ключові слова: поліція, громада, партнерство, програми "Community Policing" (CoP).

В статье сделан теоретический анализ организации и деятельности работы полиции с населением. Раскрывается сущность проектов взаимодействия полиции и населения в некоторых странах Европы.

Ключевые слова: полиция, общество, партнерство, программы "Community policing" (CoP).

The article provides a theoretical analysis of the organization and activities of police robots with a population. The essence of the projects of interaction between the police and the population in some European countries is revealed.

Key words: police, society, partnership, "Community Policing" programs (CoP).

Вступ. Масштабна реформа Національної поліції, яка здійснюється в Україні, потребує, на наш погляд, детального дослідження закордонного досвіду та кращих європейських практик. Це стосується передусім взаємодії поліції з населенням. Актуальність даного питання зумовлюється реформою правоохоронної системи. Зокрема, цікавим для дослідження є досвід європейських держав, а саме проекти взаємодії поліції та населення (у таких країнах, як: Данія, Чехія, Фінляндія, Румунія).

Вивченню досвіду Чехії у сфері поліцейської діяльності присвятили свої дослідження такі науковці, як: О. Проневич, О. Прокоренко, О. Шостко. Особливості розвитку та діяльності поліції Фінляндської Республіки вивчали М. Ахде, Х. Ахонен, М. Віітанен, Ф. Карконен, У. Кекконен, Е. Луукка, С. Невала, К. Рантама, П. Расанен, К. Раямакі, Т. Сінкканен, Х. Туомінен, А. Ханнус, А. Холмлунд.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз питань розвитку проектів взаємодії поліції з населенням в таких країнах, як Данія, Чехія, Фінляндія, Румунія.

Результати дослідження. Цікавим є закордонний досвід участі громадськості в правоохоронній та правозахисній діяльності та його адаптація в Україні [1 с. 603–604].

Злочинність у великих містах Європи є прикладом явища, що має множинні прояви, часто пов'язаного з такими проблемами, як бідність, расизм, злочинність серед неповнолітніх, явища, з яким не можна ефективно боротися суто поліцейськими засобами [2, с. 693].

Поліціанти мають, зрештою, зрозуміти, що для виконання їхніх обов'язків вони потребують допомоги з боку населення, а співробітництво із громадянами дає завжди цінні для органів поліції результати [3, с. 41].

Організація безпеки та співробітництва в Європі (далі – ОБСЄ) 2008 р. визначає “Community policing” як філософію або організаційну стратегію взаємного співробітництва поліції і громади (суспільства) з метою більш ефективної протидії злочинності, страху перед злочинами, фізичній або моральній шкоді, розпаду добросусідських відносин для покращення якості життя для всіх [4, с. 7]. Громада, як зазначає Є. Рюдєн, потребує, щоб правоохоронні органи діяли як поліцейські служби, а не як поліцейська сила, та очікує, що працівники правоохоронних органів будуть приділяти більше уваги причинам та попередженню злочинності, а не засобам, які вживаються після скоєння злочинів [5, с. 140–141].

Поняття суспільно орієнтованої діяльності поліції, або поліції на службі суспільства тлумачиться по-різному. У Голландії така діяльність називається «дільничною роботою поліції», у Франції, Іспанії та Португалії нерідко вживається термін «наближена поліція». Загалом можна виділити два погляди поліції на взаємодію із суспільством. Поліція прагне поліпшення якості обслуговування населення. З іншого боку, вона намагається взаємодіяти із суспільством, щоб легше одержувати інформацію в населення. У такому разі поліція прагне використовувати суспільство передусім із тактичних міркувань. Поліція на службі суспільства іноді розглядається як «слабка поліція», проте така думка не відображає реального стану речей. Злочини в суспільстві скоюють люди, що живуть в ньому. Тому місцеві жителі можуть володіти важливою інформацією, необхідною для ефективної роботи поліції. Перейшовши до суспільно орієнтованої діяльності, співробітники поліції, як і раніше, відповідають за забезпечення порядку, запобігають злочинам і розкривають їх, а також надають допомогу населенню [6, с. 116–117].

Для організації поліції на службі суспільства потрібен час, а саме час необхідний для встановлення контактів із місцевим населенням, особливо в ситуаціях, які характеризуються відчуженістю і недовір'ям. Концепція поліції на службі суспільства передбачає побудову стратегічних відносин за принципом «знизу догори», а не «згори донизу». Населення насамперед контактує з рядовими співробітниками. Інформація, яку вони поширюють, має бути орієнтиром під час ухвалення рішень, а не навпаки. Саме тому необхідно, щоб організаційна структура відображала цей принцип. Водночас суспільна орієнтація поліції не повинна негативно впливати на її професійну діяльність. Навпаки, професіоналізм у роботі поліції є неодмінною умовою. Концепція поліції на службі суспільства зовсім не передбачає, що населення бере на себе її обов'язки, вона радше потребує ефективної співпраці, за якої поліція бере до уваги поради населення і з його допомогою підтримує безпеку [6, с. 117]. Слушною здається думка Ю. Авругіна, який підкреслює, що «система масового обслуговування – це насамперед організаторський і моральний принцип функціонування поліції, в основі якого лежать дві основні ідеї: по-перше, загальна ідея кібернетичної теорії масового обслуговування, що оперує такими поняттями, як: «заявка», «відмова», «черговість обслуговування», «здатність системи виконати заявки» тощо; по-друге, ідея взаємних стосунків у системі «поліція – населення», згідно з якою поліція повинна ставитися до кожного громадянина, який потрапляє – чи добровільно, чи за необхідності – у сферу її юрисдикції, як до клієнта, до якого потрібно виявити увагу і зробити це чомно, культурно, доброзичливо» [6, с. 130].

Варто зазначити, що в поліцейському законодавстві європейських країн також закріплено ідею служіння поліції суспільству, що зумовило її трансформацію з репресивного органу в цілодобову сервісну службу. виправдовуючи соціальне призначення, поліція має бути першочергово зорієнтована на профілактику правопорушень. Натомість акценти зміщуються на рівень територіальної громади, що є замовником послуг та оцінювачем ефективної діяльності поліції. На думку західних дослідників, поглиблення партнерської взаємодії поліції та населення є потужним чинником розбудови правової держави і ствердження громадянського суспільства [7, с. 63].

У світі є чимало моделей організації діяльності поліції, орієнтованої на громаду (“Community policing” (далі – CoP)), що пов'язано з відмінністю потреб у безпеці різних громад. Деякі з них спрямовані на вирішення проблеми підліткової злочинності, усунення таких криміногенних явищ, як пияцтво, вживання наркотиків, безробіття, незадіяність

молоді в суспільному житті громади, для інших пріоритетним є налагодження ефективної та прозорої системи інформування про кримінальні правопорушення або попередження насильства в сім'ї тощо.

В основу СоР покладено ідею зв'язку між поліцією та громадою, в якій вона функціонує, коли поліція є складником цієї громади і працює з нею на постійній основі.

Відсутність єдиної й однозначної дефініції призводить до того, що під вивіскою СоР опиняється безліч різних стратегій, проектів і методів практичної роботи. Це яскраво ілюструє розмаїття вживаних в Європі заходів: від масштабних програм, що виконуються під керівництвом поліції, до локальних громадянських ініціатив з охорони порядку власними силами; від від випадків широкого залучення волонтерів, які не мають навіть базової підготовки, до чітко регламентованих дій лише спеціально задіяних поліцейських, зобов'язаних бути в уніформі та із жетонами. Ключові й поточні рішення теж можуть ухвалюватися як на найвищому національному рівні, так і на місцях.

Нижче опишемо проекти СоР у деяких країнах, а саме: у Чехії, Данії, Фінляндії, Румунії.

Отже, у **Чехії** діє проект «**Безпечна Прага онлайн**». Цей проект був започаткований у Празі та мав на меті захистити пражан, насамперед дітей і підлітків, від злочинів і соціально патогенних явищ, пов'язаних із користуванням мережею Інтернет, а також запобігати злочинам у режимі онлайн. Для досягнення цієї мети проект зосереджено на навчанні широкого загалу і фахівців, які працюють із пражськими дітьми (співробітників муніципальної та національної поліції, пробаторів, медіаторів, працівників центрів психолого-педагогічної допомоги, персоналу шкіл). Проект поєднує навчання, профілактичну роботу з дітьми та діяльність у сфері контактів із громадськістю. «Безпечна Прага онлайн» щороку вдосконалюється з урахуванням досвіду попередніх періодів. Основні напрями: безпека в мережі Інтернет, робота з дітьми та підлітками. Цілі проекту:

- соціальний захист жителів Праги, особливо дітей і підлітків, від ризиків і соціально патогенних явищ, пов'язаних із користуванням мережею Інтернет;
- запобігання злочинам у режимі онлайн. Очікується, що проект зменшить ризики і небезпечні поведінкові прояви, пов'язані з користуванням Інтернетом і незаконними діями в Мережі [8].

Також має цікавий досвід «Community policing» **Данія**. Проект має назву «**Ваш поліцейський**». Формат проекту передбачає тісну взаємодію місцевої поліції та громади. Місцева поліція стає більш відкритою для громадян, які краще усвідомлюють її роботу, так само, як і місцева бізнесова спільнота, житлово-комунальні структури й інші партнери. На практиці це відбувається так: конкретні місцеві поліцейські патрулюють завжди одну невелику територію, водночас створюють, розширюють і підтримують мережеві зв'язки із громадянами.

Мета проекту – посилити безпеку в громаді наданням жителям можливості спостерігати за роботою місцевих поліцейських, яких вони добре знають, і які добре знають їх.

Особисті стосунки такого роду створюють основу для довіри та бажання стати учасниками взаємодії, яка уможливує підтримання безпеки там, де люди живуть і працюють, адже поліція не може ефективно виконувати свою роботу без сприяння місцевих жителів, а громадяни не можуть почуватися в безпеці без виконання поліцією її функцій.

Використовуються такі форми взаємодії, як цільові зустрічі поліції з об'єднаннями громадян, зустрічі з місцевими бізнесменами в їхніх клубах і звичайне спілкування із громадянами просто на вулиці. Громадяни отримують поради щодо шляхів подолання повсякденних конфліктів до того, як вони перетворяться на серйозні проблеми і призведуть до вимушеного втручання поліції.

Основні напрями роботи – патрулювання, співпраця з місцевими жителями. Цілі проекту:

- проводити на визначених територіях публічні заходи поліції для встановлення довірчих відносин із населенням;
- підтримувати діалог з окремими громадянами і групами громадян, залучати жителів визначених територій до участі в роботі, яка посилює безпеку в громаді, та надавати громадянам консультативну допомогу;

– визначити потрібні громаді мережі, брати участь в їх створенні та діяльності, у такий спосіб посилювати суспільну злагоду, здатність і готовність до колективної роботи заради безпеки та правопорядку на окремій території;

– допомагати у вирішенні нагальних проблем спільно із внутрішніми та зовнішніми партнерами. «Взаємодія поліції із громадянами надає населенню змогу побачити поліцію за її роботою, що наближує службовців до громади. Саме так і повинна діяти поліція» [8].

Не можемо залишити поза увагою **Фінляндію**, де діє проект «**Якір**». Ідея проекту виникла на спільних нарадах муніципальної влади, органів охорони здоров'я та поліції як результат усвідомлення того, що молодь є регулярним споживачем послуг, які надаються всіма ними. Проект «Якір» є найбільш ефективною моделлю СоР, яка наочно демонструє ефективність поєднання досвіду різних служб для простішого досягнення поставлених ними цілей. Це уможливило розірвання замкнутого кола злочинності й відвертає маргіналізацію молоді. Окрім допомоги молоді, проект «Якір» також спрямований на виявлення, припинення і попередження насильства в сім'ї, надання підтримки потерпілим від такого насильства, він сприяє наданню жертвами інформації про випадки домашнього насильства, відкриттю відповідних проваджень. Основний напрям роботи – попередження ювенальної злочинності та насильства в сім'ї. Цілі проекту:

– раннє втручання у випадках, коли молоді люди мають проблеми з налагодженням нормального життя, і якомога швидше виправлення ситуації;

– створення більш повного уявлення про обставини життя та потреби молодих людей, спрямування їх до відповідних служб для отримання допомоги;

– виявлення, припинення і попередження насильства в сім'ї;

– підвищення рівня громадської безпеки в районі завдяки співпраці фахівців різних професій. «Проект робить наголос на тісній співпраці та міждисциплінарній роботі чотирьох служб (зокрема, психологів), що становить велику цінність» [8].

На наш погляд, не менш цікаві проекти започаткувала **Румунія**, а саме «**Великі поради маленьким людям**» і «**Безпечна старість**». Проект «Великі поради маленьким людям» розробили як для попередження злочинності, так і для того, щоб посилити комунікаційну діяльність, орієнтовану на малих дітей. Спочатку з'явилися кілька спеціально створених персонажів – поліцейський пес Zorro, хороший хлопчик Alex, комісар поліції Мудрий, пухнастий агент Nogocel. Ці персонажі швидко сподобалися дітям, і спілкування поліції з неповнолітніми почало розвиватися на засадах довіри та товаришування. Із часом казкові персонажі «отримали» голоси й обличчя і стали героями низки ігор, розроблених поліцією Бухареста в співпраці із приватними компаніями. Ігри мали такі цікаві для дітей назви, як «Не пустуй!», «Сільничка з порадами» або «Поліцейська академія для малюків» – комп'ютерна гра про права дитини і гарну поведінку, яка також передбачає батьківський нагляд за тим, що відбувається під час гри. Повчальні звернення ігрових персонажів було донесено до цільових груп шляхом видання 50 тисяч книжок-розмальовок, 12 радіосюжетів та 45 відеопродуктів навчального характеру. Більшість оповідань становили адаптації сюжетів румунської та світової літератури, але деякі історії були спеціально створені сучаснимирумунськими авторами. Книжки перекладено англійською, німецькою та французькою мовами для дітей усієї Європи, вони одержують їх від поліцейських, які опікуються питаннями попереджень порушень, і долучаються до процесу формування всеєвропейської превентивної культури. Цілі:

– краще розуміти дитячий світогляд, мислення і поведінку;

– створити персонажів, які, здобувши симпатії чи антипатії дітей, відіграватимуть роль комунікаторів, будуть давати поради і вказувати на те, чого не варто робити; розробити нові ефективні засоби спілкування з дітьми;

– виховувати в дітях маленьких громадян;

– збільшити внесок Румунії у формування всеєвропейської превентивної культури.

«Проект переконливо показує, як можна навчити дітей бачити в поліцейських друзів і долати культурні бар'єри та стереотипи».

Додатковий проект «**Безпечна старість**» мав на меті зменшити кількість крадіжок із будинків літніх жителів сільської місцевості. Поліцейські та представники банківських відділень провели зустрічі з людьми похилого віку, які жили в 9 громадах, і розповіли їм про те, як можна запобігти будинковим крадіжкам та пограбуванням, які можливості надаються банками для зберігання заощаджених коштів та інших цінностей. Задіяні в проекті поліцейські розповіли, що літні громадяни зрозуміли, як легко вони можуть стати жертвами крадів, якщо зберігатимуть відкладені гроші вдома, й охоче сприйняли ідею про відкриття рахунків у банках. Оцінка проекту після його завершення показала, що сільські жителі похилого віку стали виявляти більше зацікавленості у використанні сучасних методів забезпечення власних заощаджень.

Основні напрями роботи: запобігання крадіжкам із житла, забезпечення власності громадян, захист інтересів громадян похилого віку. Цілі проекту:

– підвищити рівень обізнаності літніх жителів 9 сільських громад із можливостями забезпечення їхніх заощаджень;

– посилити співпрацю з місцевими відділеннями банків у 9 громадах щодо зберігання грошей та інших цінностей, які громадяни звикли зберігати в себе вдома [8].

Можливість прийняття успішного досвіду закордонних країн щодо функціонування “Community policing” дуже корисна для України, оскільки спільні дії поліції та громадськості є важливою умовою зміцнення правопорядку, а також процесу демократизації та побудови правової держави

Висновки. У підсумку зазначимо, що, напевно, саме орієнтація органів Національної поліції України на всі ці міжнародні тенденції, на європейські стандарти, відроджене бажання вітчизняних посадових осіб органів державної влади стати прикладом для іноземних колег та поліпшувати систему законодавства є важливим для того, щоб наша країна була на високому рівні. Отже, треба враховувати допомогу іноземних країн та встановлювати з ними дружні стосунки для того, щоб мати добрий приклад і створювати позитивні умови для покращення власних результатів у взаємодії поліції з населенням. Зараз це демонструє нинішня реформа всієї правоохоронної системи. Також ми вважаємо, що поліції в роботі варто приділяти більше увагу аспектам, важливим саме в повсякденному житті людей, які передусім підсилюють відчуття їхньої безпеки за місцем проживання.

Список використаних джерел:

1. Проневич О. Німецька та польська моделі партнерської взаємодії поліції там населення на локальному рівні. Форум права. 2011. № 4. С.600–606. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index (дата звернення: 01.05.2018).

2. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / за ред. Ю. Римаренко, Я. Кондратьєва, В. Тація, Ю. Шинкаренко. К.: Концерн, 2005. Т. 11: Права людини в контексті поліцейської діяльності. 1224 с.

3. Соколюк З. Теорія поліції / упор. О. Панченко. Гадяч, 2005. 205 с.

4. Наилучшая практика построения партнерства между полицией и обществом / составлено Старшим полицейским советником при Генеральном секретаре ОБСЕ. Вена: Отдел стратегических вопросов полицейской деятельности ОБСЕ, 2008. URL: <http://polis.osce.org/library/> (дата обращения: 01.05.2018).

5. Рюден Е. Общественная компетенция полиции (милиции): понятие, сущность и содержание. Вестник Московского университета МВД России. 2009. № 2. С. 138–141.

6. Юнін О. Зарубіжний досвід організації діяльності підрозділів поліції і можливості його застосування в Україні: монографія. Харків: Панов, 2015. 432 с.

7. Голуб М. Community policing: сутність та складові елементи. Право і безпека. 2012. № 1. С. 62–67.

8. Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепції, теорія та практика. Серія посібників EUCPN. Посібник № 2. URL: <https://www.slideshare.net/CentrePravo/eucpn> (дата звернення: 01.05.2018).

9. Правові засади діяльності правоохоронних органів: збірник наукових праць за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції (15 грудня 2017 р., Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків). Серія «Сектор безпеки України». Вип. 20 / редкол.: Є. Алісов, В. Настюк, Ю. Мех та ін. Харків: Точка, 2017. 190 с.

МАХМУРОВА-ДИШЛЮК О. П.,
аспірант
(Міжрегіональна академія
управління персоналом)

УДК 342.92

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ГАРАНТУВАННЯ БЕЗПЕКИ СУДНОПЛАВСТВА В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

У статті розкриті механізми адміністративно-правового гарантування безпеки судноплавства в період збройних конфліктів. Зазначено, що міжнародні стандарти в цій сфері ще не повною мірою імплементовані в національне законодавство. Автором пропонуються шляхи усунення пробілів в адміністративно-правових актах, що регулюють гарантування суспільної безпеки у відносинах судноплавства.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, суспільна безпека, судноплавство.

В статье раскрыты механизмы административно-правового обеспечения безопасности судоходства в период вооруженных конфликтов. Отмечено, что международные стандарты в этой сфере еще не в полной мере реализованы в национальном законодательстве. Автором предлагаются пути устранения в административно-правовых актах, регулирующих обеспечение общественной безопасности в отношениях судоходства.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечение, общественная безопасность, судоходство.

The article reveals the mechanisms of administrative and legal provision of navigation safety during armed conflicts. It is noted that international standards in this area have not yet been fully implemented in national law. The author proposes ways to overcome the gaps and collisions in the administrative and legal acts regulating the guarantee of public safety in the relations of navigation.

Key words: administrative-legal support, public safety, navigation.

Вступ. Судноплавство сьогодні посідає чільне місце в системі національних перевезень пасажирів та вантажу. Від ефективності цієї галузі залежить рівень національної економіки, адже Україна є морською державою з акваторіями Чорного та Азовського морів, має потужне річкове судноплавство. Проте сьогоднішнє становище в державі, ускладнене тимчасовою окупацією Кримського півострова та військовими діями на Донбасі, не дозволяє повною мірою користуватися перевагами водних ресурсів. Питання безпеки судноплавства

